
Kompetentny absolwent – cele edukacji przyszłości

**Konferencja naukowa
Rzeszów, 17 stycznia 2011**

*Rzeczą najważniejszą w wychowaniu jest kształtowanie ludzi tak,
aby umieli oni żyć w warunkach współczesnej cywilizacji,
aby potrafili podjąć zadaniom, które im się stawia,
aby korzystali z możliwości kulturalnego rozwoju, które im dostarcza,
aby wiedzieli ku czemu i jak dążyć, z jakich źródeł czerpać radość życia.*

Bogdan Suchodolski

W dniu 17 stycznia 2011 roku w Centrum Konferencyjno-Naukowym Uniwersytetu Rzeszowskiego na Zalesiu odbyła się konferencja naukowa pt. „Kompetentny absolwent – cele edukacji przyszłości”. Była to już kolejna konferencja zorganizowana w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Rozwój Uniwersytetu Rzeszowskiego szansą dla regionu”.

W wyniku wymiany myśli, poglądów i spostrzeżeń pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni, przedstawicieli biznesu i zakładów pracy różnych branż, specjalistów zajmujących się analizą rynku pracy, osób związanych z oświatą oraz licznej grupy studentów z wszystkich wydziałów UR starano się wypracować strategię kształcenia młodego pokolenia, które potrafiłoby twórczo żyć w cywilizacji informacyjnej i podjąć wyzwania globalizacji.

Obecnie obserwujemy – jak zauważa Luc Woltański i Eve Chiapelto w książce *Le nouvel esprit du capitalisme (Nowy duch kapitalizmu)* – rodzenie się nowego kapitalizmu, którego wymiarem nie jest produkcja masowa, ale przetwarzanie informacji, wiedzy, symboli i marzeń. Dematerializacja ekonomii, w której znaczenia nabierają wytwory symboliczne (programy komputerowe, programy medialne, public relations, consulting) i wyroby o dużej skali przetworzenia nasycone wiedzą, staje się faktem. W rodzącej się „gospodarce informacyjnej”, wiedza jest „zasobem”, „wsadem”, „nakładem”, „przetwarzanym produktem”, a jednocześnie „wytworem końcowym”. Jak zauważa M. Castells „nie każda wiedza jest wiedzą”. Wiedzą jest taka wiedza, która prowadzi do generowania jeszcze nowszej wiedzy,

nowoczesnych technologii i nowych rozwiązań organizacyjnych¹ oraz rozwoju *paidei* (człowieczeństwa w człowieku). Reszta to *spam* niemający znaczenia, stanowiący zbyteczny balast obciążający ucznia.

Tworzenie nowej wiedzy w określonej dziedzinie wymaga nie tylko dostępu do nowej informacji, ale także posiadania bazowej wiedzy dyscyplinarnej oraz szerokiego tła interdyscyplinarnego, tła kulturowego². „Produkcja wiedzy” zależna jest od umiejętności jej poszukiwania w różnych źródłach (ze szczególnym zwróceniem uwagi na technologie informacyjne), analizowania, kojarzenia, wartościowania, przetwarzania, syntezy, uogólniania i wykorzystania.

Czynnikiem rozwoju w cywilizacji informacyjnej jest kreowanie nowej wiedzy, ale jednocześnie kładzie się nacisk na społeczno-kulturowy kontekst ludzkich kompetencji oparty na wartościach³. Przez kompetencje w pedagogice rozumie się sumę wzajemnie uzupełniającej się wiedzy, umiejętności i postaw. Zmiana kontekstu z kwalifikacji na kompetencje jest skutkiem – jak zauważa A. Bańka – zwracania uwagi przez pracodawców na obserwowalne zachowania ludzi dające wzrost jakości pracy i natychmiastowy zwrot jej kosztów, a nie ukryte potencjały, jakimi są zdolności. Wymaga to nowego spojrzenia na tranzycję edukacji do życia zawodowego (*school-to-work transition*)⁴. Rynek pracy premiuje kompetencje, efektywność pracy oraz uzdolnienia jednostek, ich postawy i pracowitość, nowatorstwo, dążenia do podwyższania kwalifikacji, etosu pracy i etyki zawodowej⁵. Coraz bardziej liczy się potencjał intelektualny i moralno-osobowościowy człowieka. O ile jednak kwalifikacje zdobywa się poprzez proces kształcenia szkolnego, uniwersyteckiego czy kursowego, to kompetencje stają się efektem bardziej złożonego procesu, na który składa się nie tylko intencjonalne wychowanie, ale także kształtowanie i samokształtowanie wartości i postaw poprzez przeżywanie wielu sytuacji, zdarzeń i doświadczeń – ich uogólnianie i wyciąganie wniosków⁶.

Przesłanki te stały się podstawą poszukiwania na wspomnianej Konferencji nowocześnie rozumianej edukacji na miarę XXI wieku. Słowo

¹ M. Castells, *Spółczesność sieci*, Warszawa 2007.

² A. Zając, *Kierunki zmian kapitału społecznego w cywilizacji wiedzy*, [w:] Kwiatkowski S. M. (red.), *Edukacja ustawiczna – wymiar teoretyczny i praktyczny*, Warszawa – Radom 2008, s. 261 – 269.

³ K. Denek, *Ku dobrej edukacji*, Toruń-Leszno 2005, s. 23.

⁴ A. Bańka, *Kapitał kariery – uwarunkowania, rozwój i adaptacja do zmian organizacyjnych oraz strukturalnych rynku pracy*, [w:] Ratajczak Z., Bańka A., Turska E. (red.), *Współczesna psychologia pracy i organizacji*, Katowice 2006, s. 66.

⁵ Por.: *Młodzi 2005*, Raport AIGI „Gazety Wyborczej” 2005.

⁶ A. Zając, *Zmiana kapitału organizacyjnego jako elementu kapitału ludzkiego w cywilizacji wiedzy*, [w:] Gerlach R. (red.), *Edukacja i praca. Konteksty – wyzwania – antynomie*, Bydgoszcz 2008, s. 305.

wstępne wygłosił i oficjalnego otwarcia Konferencji dokonał Prorektor ds. Rozwoju i Polityki Finansowej Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. inż. Czesław Puchalski.

Jako pierwszy z referentów zabrał głos prof. dr hab. Stefan Jackowski z Uniwersytetu Warszawskiego, koordynator merytoryczny „Strategii rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 roku”. W obszernym i bardzo interesującym referacie pt. *Dylematy strategii uczelni* przedstawił misję szkolnictwa wyższego w rozwijaniu społeczeństwa wiedzy i gospodarki informacyjnej. Z wielu wskaźników określających stan polskiej nauki można wyprowadzić wnioski, że dużo musimy zrobić, aby zaczęła ona zasilać życie społeczne, kulturę i gospodarkę na miarę potrzeb XXI wieku. Do podstawowych problemów wymagających rozwiązania Profesor zaliczył:

1. niską jakość studiów na kierunkach masowych; ogromną liczbę studentów niestacjonarnych,
2. zbyt sztywne, centralnie definiowane kierunki studiów,
3. nierówności społeczne w dostępie do studiów,
4. skromną aktywność naukową, mało widoczną w świecie,
5. małą mobilność i umiędzynarodowienie kadry i studentów,
6. zasady finansowania uczelni niemotywuujące do podnoszenia jakości,
7. rozdrobnienie – dużo małych uczelni; fragmentację dużych,
8. nieczytelny ustrój uczelni publicznych,
9. wątle relacje uczelni z otoczeniem społecznym i gospodarczym⁷.

Z kolei dr Witold Kołodziejczyk, redaktor naczelny miesięcznika „Edukacja i Dialog” oraz dyrektor Collegium Futurum Zespołu Szkół Społecznych Towarzystwa Oświatowego w Słupsku, w wygłoszonym referacie podzielił się doświadczeniem rozwijania kompetencji kluczowych w kierowanym przez niego gimnazjum. W myśl „Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady” z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rozwijania kompetencji kluczowych w procesie uczenia się (2006/962/WE) istotne jest połączenie wiedzy, umiejętności i postaw dostosowanych do sytuacji. Autor referatu przedstawił definicje kompetencji porozumiewania się w języku ojczystym i w językach obcych, kompetencji matematycznych, informatycznych i podstawowych kompetencji naukowo-technicznych.

Niestety, jak wykazują badania wiele osób nie potrafi zastosować nabytej w szkole wiedzy i umiejętności w nowych okolicznościach. Brak tej umiejętności nie pozwala nawet najlepszym uczniom stać się kompetentnymi osobami dorosłymi. W. Kołodziejczyk zwraca uwagę, że „wiedza i umiejętności zdobyte w procesie formalnej edukacji mogą przekształcić się w kompetencje tylko wtedy, kiedy zostaną przeniesione na grunt nie-

⁷ www.rozwoj.univ.rzeszow.pl (dostęp 03.02.2011)

formalny. To samo wydaje się prawdziwe w odniesieniu do wiedzy i umiejętności nabytych poza szkołą, które – po wykorzystaniu w szkole – mogą przerodzić się w kompetencje. Współpraca szkoły i jej otoczenia wydaje się zatem warunkiem niezbędnym z punktu widzenia właściwego przygotowania młodych ludzi do życia dorosłego”. Według badaczy największym problemem dla dzisiejszej edukacji jest to, że nauczyciele – cyfrowi imigranci, mówiący archaicznym językiem (ery przedcyfrowej), usiłują uczyć populację, która porozumiewa się zupełnie nowym językiem.

Rozwój kompetencji kluczowych w Collegium Futurum odbywa się dzięki trzem obszarom innowacyjnego podejścia do nauki⁸:

- program realizowany jest w zespołach projektowych, które wykorzystują modele zbliżone do biznesowych metodologii zarządzania projektami; następuje przesunięcie szkoły nauczającej w kierunku szkoły jako miejsca uczenia się;
- zajęcia odbywają się w międzyklasowych, międzyszkolnych i międzynarodowych zespołach; uczniowie mają do dyspozycji interaktywne materiały wykorzystujące modele dydaktyki opartej na zasobach sieci;
- uczniowie pracują i realizują treści podstawy programowej w trzech zintegrowanych przestrzeniach: szkolnej, wirtualnej i publicznej.

Według pedagogów pracujących w Collegium edukacja na miarę naszych czasów, to: przestrzeń szkolna – edukacja interaktywna; przestrzeń publiczna – edukacja projektowa; przestrzeń wirtualna – edukacja online. Tak realizowane zajęcia dają bardzo dobre efekty, ale wymagają od nauczycieli nauczenia się nowej metodyki i organizacji życia szkoły.

Mgr Daniel Jakubowski w referacie pt. *Czynniki determinujące aktywność społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnością* podjął istotny problem społeczny – przygotowania dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością do aktywnego życia osobistego i zawodowego.

Bardzo wiele do rozważanej problematyki kształcenia kompetentnych pracowników wniosło wystąpienie mgr Marty Górak-Kopeć, pełniącej funkcję Dyrektora ds. Zarządzania Zasobami Ludzkimi w ZELMERZE S.A. W swoim wystąpieniu podkreślała, że dobrego pracownika winna cechować wizja + pasja + chęć działania.

Magister Paweł Malina, kierownik Biura Adecco z Centrum Doradztwa z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi i rynku pracy w Rzeszowie w referacie *Odpowiedni start na rynku pracy gwarantem sukcesu w przyszłości* mottem swojego wystąpienia uczynił zdanie Konfucjusza: Znajdź pracę, którą lubisz, a do końca życia nie będziesz musiał pracować. Wykonywanie pracy, którą człowiek lubi, w której się samorealizuje, daje mu tak dużo

⁸ www.rozwoj.univ.rzeszow.pl (dostęp 03.02.2011)

satysfakcji, że nie odczuwa jej trudu. Pomocna w wyborze zawodu i samej pracy może okazać się analiza SWOT własnej osoby:

<i>Strengths</i>	<i>Weaknesses</i>
Do czego mam największe predyspozycje? Jakie mam zainteresowania?	Do czego nie mam predyspozycji? Jakich czynności, sytuacji unikam?
<i>Opportunities</i>	<i>Threats</i>
Jakie tendencje panują obecnie na rynku? W jakiej branży mam obecnie największe szanse (absolwent danego kierunku)?	Jaka jest silna konkurencja na rynku pracy? Czy będę musiał ponieść dodatkowe koszty w związku z podjęciem nowej pracy (dodatkowe szkolenia)?

Podjmując decyzję co do wyboru szkoły czy kierunku studiów, należy postawić sobie jeszcze następujące pytania:

- Czy dostaniemy pracę w wyuczonym przez nas zawodzie?
- Jakie zawody są na rynku zanikające?
- Jakie zarysowują się „zawody przyszłości” – możliwe do odgadnięcia?
- Jak przedstawia się lokalny rynek pracy a chęć do relokacji.

Po każdym referacie odbyła się krótka dyskusja, zaś na koniec organizatorzy zainicjowali wśród uczestników swoisty panel. Głos w dyskusji zabrało kilkanaście osób. Konferencja, w której udział wzięło około 200 osób, została zorganizowana bardzo dobrze w nowoczesnych obiektach naszego Uniwersytetu.

Za podsumowanie rozważań na temat kształcenia kompetentnych absolwentów niechaj posłuży zdanie Piotra Sztompki: W społeczeństwie wiedzy wolność mierzy się liczbą talentów, a szlifowanie genomu ma większą wartość niż obróbka diamentu, gdzie wzrost PKB pochodzi z przyrostu intelektualnego, a nie z odkrywanych bogactw naturalnych⁹.

dr Antoni Zając
Instytut Pedagogiki UR

⁹ P. Sztompka, *What a wonderful World*, „Tygodnik Powszechny” 2009, nr 25, s. 29.